

Innst. 133 S

(2013–2014)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 3:1 (2013–2014)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget.

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Riksrevisjonen følger normalt opp forvaltningsrevisjoner tre år etter at sakene er behandlet. Dersom det ikke er gjort nødvendige endringer etter tre år, blir saken fulgt opp igjen året etter.

Dokument 3:1 (2013–2014) omtaler oppfølgingen av 12 forvaltningsrevisjoner. Riksrevisjonen har avsluttet 9 av sakene. Følgende tre saker skal følges opp videre:

- Dokument 3:9 (2008–2009) Riksrevisjonens undersøkelse av korleis Miljøverndepartementet ivaretek sitt nasjonale ansvar for freda og verneverdige bygningar,
- Dokument 3:6 (2009–2010) Riksrevisjonens undersøkelse av Enova SFs drift og forvaltning,
- Dokument 3:7 (2009–2010) Riksrevisjonens undersøkelse om oppfølging av og kvalitet i private institusjoner innen tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengige.

1.2 Avsluttede saker

1.2.1 Riksrevisjonens undersøkelse av arbeids- og velferdsetatens forvaltning av bilstønadsordningen – Dokument nr. 3:6 (2006–2007)

1.2.1.1 INNLEDNING

Dokument nr. 3:6 (2006–2007) Riksrevisjonens undersøkelse av Arbeids- og velferdsetatens forvaltning av bilstønadsordningen ble sendt til Stortinget 20. mars 2007. Oppfølgingen av Dokument nr. 3:6 (2006–2007) har tidligere blitt rapportert til Stortinget i Dokument 3:1 (2010–2011), Dokument 3:1 (2011–2012) og Dokument 3:1 (2012–2013) Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling til Dokument 3:1 (2012–2013) 12. februar 2013, jf. Innst. 201 S (2012–2013). Stortinget behandlet saken 19. mars 2013.

1.2.1.2 RIKSREVISJONENS VURDERING

Arbeidsdepartementet redegjorde i brev av 16. mai 2013 for utviklingen i saksbehandlingstider og vedtaks kvalitet når det gjelder bilstønads og for status når det gjelder omorganiseringen av bilstønadsområdet.

Det er det fjerde året Riksrevisjonen følger opp saken. Riksrevisjonen har merket seg at omorganiseringen av bilstønadsområdet nå er ferdigstilt, og at Arbeids- og velferdsdirektoratet mener at den nye organiseringen og andre tiltak som er iverksatt, har ført til stabile og robuste fagmiljøer. Etter Riksrevisjonens vurdering er slike fagmiljøer viktige forutsetninger for en effektiv, målrettet og kvalitetsmessig tilfredsstillende forvaltning av bilstønadsordningen.

Riksrevisjonen ser positivt på at direktoratets kvalitetsundersøkelse våren 2013 viste at det i de fleste sakene var korrekt stønadsutmåling, samordnet skjønnsutøvelse og riktig begrunnelse. Videre har Riksrevisjonen merket seg at det fra 2011 til 2012 var en positiv utvikling i saksbehandlingstiden. Det er likevel fortsatt en stor andel saker som ikke er behandlet innen normert tid. Riksrevisjonen er enig med Arbeidsdepartementet i at det er behov for en ytterligere reduksjon i saksbehandlingstiden. Riksrevisjonen legger til grunn at Arbeidsdepartementet vil følge opp at de iverksatte tiltakene har de ønskede effektene, slik at brukerne får behandlet søknadene sine innen rimelig tid. Riksrevisjonen vil følge med på utviklingen i saksbehandlingstider, og vil i forbindelse med de årlige risikovurderingene vurdere om det er behov for en ny undersøkelse på området.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.2.2 Riksrevisjonens undersøkelse av Navs innsats for et inkluderende arbeidsliv gjennom arbeidslivssentrene og tilretteleggingstilskuddet – Dokument nr. 3:15 (2008–2009)

1.2.2.1 INNLEDNING

Dokument nr. 3:15 (2008–2009) Riksrevisjonens undersøkelse av Navs innsats for et inkluderende arbeidsliv gjennom arbeidslivssentrene og tilretteleggingstilskuddet ble sendt til Stortinget 24. september 2009. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 9. februar 2010, jf. Innst. 142 S (2009–2010). Stortinget behandlet saken 2. mars 2010.

1.2.2.2 RIKSREVISJONENS VURDERINGER

Arbeidsdepartementet har i brev til Riksrevisjonen av 10. mai 2013 redegjort for hvilke endringer og tiltak som har blitt iverksatt for å følge opp komiteens merknader.

Riksrevisjonen har merket seg at Arbeidsdepartementet og Arbeids- og velferdsetaten har satt i verk ulike tiltak for at arbeidslivssentrene skal gi bedre støtte til virksomhetenes arbeid med å nå målene i samarbeidsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen). Både økt oppmerksomhet i styringsdialogen, klargjøring av sentrenes rolle og tjenester, opprettelsen av en nasjonal koordineringsenhet og kompetanseheving er tiltak som vil gi sentrene et bedre grunnlag for å yte bistand. Riksrevisjonen har i den forbindelse merket seg at det er arbeidet med å bedre samhandlingen mellom arbeidslivssentrene, Nav-kontorene og andre enheter i arbeids- og velferdsforvaltningen.

Når det gjelder sentrenes bidrag til å nå målene i IA-avtalen, har Riksrevisjonen merket seg at målet om å redusere sykefraværet (delmål 1) skal tillegges

særlig vekt, men at sentrene skal levere tjenester innenfor alle de tre delmålene i IA-avtalen. En rekke undersøkelser viser at det er et potensial for å øke sysselsettingen blant personer med nedsatt funksjonsevne. Selv om målet om økt sysselsetting av personer med redusert funksjonsevne (delmål 2) har fått økt oppmerksomhet i Arbeids- og velferdsdirektoratets oppfølging av sentrene, konstaterer Riksrevisjonen at bruken av IA-plasser fortsatt er lav. Selv om det skulle være slik at mange med redusert funksjonsevne deltar på andre tiltak som gir arbeidspraksis, kunne flere med behov for det fått nødvendig arbeidstrening dersom etaten hadde brukt de IA-plassene som virksomhetene har stilt til rådighet. Når det gjelder delmål 3 i IA-avtalen, gikk forventet pensjoneringsalder ned med 1,4 år fra 2010 til 2011. Det viser at det er nødvendig at arbeidslivssentrene også har oppmerksomheten rettet mot dette delmålet.

Riksrevisjonen konstaterer at mindreforbruket av tilretteleggingstilskuddet er betydelig redusert, og at det kun utgjorde 0,5 prosent i 2011 og 3 prosent i 2012. Riksrevisjonen har for øvrig merket seg at Arbeidsdepartementet vil vurdere om det er aktuelt å foreslå endringer i innretningen av ordningen når den eksterne evalueringen er gjennomgått.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.2.3 Riksrevisjonens undersøkelse av drift og vedlikehold av vegnettet – Dokument nr. 3:16 (2008–2009)

1.2.3.1 INNLEDNING

Dokument nr. 3:16 (2008–2009) Riksrevisjonens undersøkelse av drift og vedlikehold av vegnettet ble sendt til Stortinget 24. september 2009. Som ledd i behandlingen av saken gjennomførte kontroll- og konstitusjonskomiteen en åpen kontrollhøring 8. februar 2010. Komiteen leverte sin innstilling 16. februar 2010, jf. Innst. 155 S (2009–2010), og Stortinget behandlet saken 9. mars 2010.

1.2.3.2 RIKSREVISJONENS VURDERING

Samferdselsdepartementet har i brev til Riksrevisjonen av 24. april 2013 besvart spørsmål om tiltak som er iverksatt etter at Dokument nr. 3:16 (2008–2009) ble behandlet.

Riksrevisjonen har merket seg at Samferdselsdepartementet gjennom Statens vegvesen har iverksatt en rekke tiltak for å bedre drift og vedlikehold av vegnettet. Samferdselsdepartementet melder også om forbedret resultatoppnåelse på området.

Riksrevisjonen ser positivt på at byggherren følger opp entreprenørene tettere gjennom stikkprøvekontroller, og at disse kontrollene viser gode resultater for drift og vedlikehold av vegnettet. Riksrevisjonen har også merket seg at det er iverksatt særlige til-

tak for å bedre vinterdriften, som vil kunne bidra til at framkommeligheten og sikkerheten ivaretas. Riksrevisjonen registrerer at det er iverksatt et systematisk arbeid for å prøve ut ulike kontraktsstrategier i den hensikt å bedre konkurransen på entreprenørmarkedet.

Riksrevisjonen har merket seg at det fortsatt er utfordringer knyttet til rapportering og styringsinformasjon til departementet om tilstanden på vegnettet. Riksrevisjonen konstaterer også at det fortsatt er utfordringer knyttet til kapasitet og kompetanse på byggherresiden. Riksrevisjonen vil gjennom den årlige revisjonen følge utviklingen på drifts- og vedlikeholdsområdet.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.2.4 Riksrevisjonens undersøkelse av økonomistyring i helseforetakene – Dokument 3:3 (2009–2010)

1.2.4.1 INNLEDNING

Formålet med Riksrevisjonens undersøkelse var å belyse økonomistyringen i helseforetakene for å bidra til en bedre nasjonal kostnadskontroll i spesialisthelsetjenesten. Bakgrunnen for undersøkelsen var at Stortinget gjennom mange år hadde framhevet at de regionale helseforetakene skulle ha en effektiv ressursutnyttelse og en god kostnadskontroll.

Det går fram av Innst. 169 S (2009–2010) at komiteen fant det uakseptabelt at helseforetakene år etter år ikke tilpasset seg de økonomiske rammene. Komiteen registrerte videre at forventninger om tilleggsbevilgninger bidro til å undergrave respekten for budsjettprosessen og dermed gjorde nødvendige omstillinger vanskelig.

1.2.4.2 RIKSREVISJONENS VURDERING

Helse- og omsorgsdepartementet gjorde i brev av 7. juni 2013 rede for hvilke endringer og tiltak som er iverksatt, og hvilke resultater som er oppnådd, på områdene som kontroll- og konstitusjonskomiteen har tatt opp.

Helse- og omsorgsdepartementet og de regionale helseforetakene har satt i verk flere tiltak for å oppnå en bedre nasjonal kostnadskontroll og styring i spesialisthelsetjenesten. De regionale helseforetakene har samlet sett hatt et positivt økonomisk resultat siden 2009. I 2010 og 2012 hadde alle regionene overskudd.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet innenfor de rammene som statlig budsjettarbeid gir, har etablert rutiner som gjør at innholdet i oppdragsdokumentet blir kjent og drøftet i god tid før budsjettåret starter. Videre har langtidsperspektivet fått større oppmerksomhet i planleggingen i de regionale helseforetakene.

Ettersom økonomistyringen og kostnadskontrollen har utviklet seg positivt de siste årene, har departementet lagt større vekt på å etablere mål og styringsparametere for kvaliteten i tjenestene. Riksrevisjonen ser positivt på at departementet nå vil starte en prosess med å gjennomgå styringsdokumentene for 2014. Denne prosessen er viktig for at utformingen av oppdragsdokumentet skal bli brukt i tråd med retningslinjene for mål- og resultatstyring.

Riksrevisjonen vil for øvrig påpeke at de regionale helseforetakene ikke nødvendigvis har en effektiv ressursutnyttelse eller eierskapsutøvelse selv om de samlet sett har et positivt økonomisk resultat. Riksrevisjonen vil følge utviklingen på disse områdene.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.2.5 Riksrevisjonens undersøkelse av arbeidet til styresmaktene med å forebygge flaum- og skredfare – Dokument 3:4 (2009–2010)

1.2.5.1 INNLEDNING

Dokument 3:4 (2009–2010) Riksrevisjonens undersøkelse av arbeidet til styresmaktene med å forebygge flaum- og skredfare ble sendt til Stortinget 15. april 2010. Kontroll- og konstitusjonskomiteen leverte sin innstilling 1. juni 2010, jf. Innst. 297 S (2009–2010), og Stortinget behandlet saken 9. juni 2010.

1.2.5.2 RIKSREVISJONENS VURDERING

Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet gjorde i brev til Riksrevisjonen av 16. mai 2013 rede for status og iverksatte tiltak relatert til de forholdene som ble tatt opp i Innst. 297 S (2009–2010).

Riksrevisjonen har merket seg at en rekke tiltak er gjennomført av myndighetene etter at Stortinget ferdigbehandlet Dokument 3:4 (2009–2010). Riksrevisjonen ser det som positivt at kommunenes ansvar for å inkludere flom- og skredfare i sin arealplanlegging har blitt understreket. Samtidig vil det bli utarbeidet en veileder om hvordan kommunene skal kunne gjøre egne kartlegginger av mindre skred eller flommer som ikke blir inkludert i de nasjonale kartleggingene. Videre har Riksrevisjonen merket seg at naturskadeloven og kommunenes ansvar for å følge opp kartlegging og fareutredning skal gjennomgås.

Flom og skred forårsaker fortsatt store materielle skader og risiko for tap av menneskeliv. Etter Riksrevisjonens vurdering bør oppfølgingen av tiltakene i Meld. St. 15 (2011–2012), jf. Innst. 358 S (2011–2012), prioriteres slik at blant annet en nasjonal flom- og skredstrategi kommer på plass. Riksrevisjonen registrerer at Norges vassdrags- og energidirektorat har utarbeidet en plan for nasjonal skredfarekartleg-

ging, og at etaten arbeider med å ferdigstille en tilsvarende plan for flomfarekartlegging. Samtidig vil Riksrevisjonen vise til at energi- og miljøkomiteen i Innst. 497 S (2012–2013) peker på at de siste års statsbudsjett til flom- og skredforebygging bare har dekket en brøkdel av behovet for kartlegging av faresoner for flom og skred i kommunene.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.2.6 Riksrevisjonens undersøkelse av politiets innsats mot organisert kriminalitet – Dokument 3:10 (2009–2010)

1.2.6.1 INNLEDNING

Dokument 3:10 (2009–2010) Riksrevisjonens undersøkelse av politiets innsats mot organisert kriminalitet ble sendt til Stortinget 10. mai 2010. Som et ledd i behandlingen av saken besluttet kontroll- og konstitusjonskomiteen å avholde åpen kontrollhøring 11. oktober 2010. Komiteen leverte sin innstilling 16. november 2010, jf. Innst. 79 S (2010–2011). Stortinget behandlet saken 30. november 2010.

1.2.6.2 RIKSREVISJONENS VURDERING

Justis- og beredskapsdepartementet gjorde i brev til Riksrevisjonen av 8. mai 2013 rede for status og iverksatte tiltak relatert til de forholdene som ble tatt opp i Innst. 79 S (2010–2011).

Riksrevisjonen registrerer at det er satt i verk flere tiltak for å styrke innsatsen mot organisert kriminalitet. Etableringen av Samordningsorganet og innsatsstyrken er etter Riksrevisjonens oppfatning viktige tiltak i dette arbeidet. Riksrevisjonen har videre merket seg tiltaket for å styrke beskyttelsen av kilder og informanter og at det skal settes ned et utvalg som skal legge fram forslag til samordnet, kvalitetssikret og effektiv tolking i offentlig sektor.

Riksrevisjonens oppfølging viser at det fortsatt er utfordringer knyttet til styring, samarbeid og prioriteringer i arbeidet med å bekjempe organisert kriminalitet. De fleste politidistriktene er helt eller delvis enige i at dagens mål og parametere for politiets arbeid ikke fanger opp innsatsen mot organisert kriminalitet. Riksrevisjonen mener det er viktig at dette arbeidet gis høy prioritet. Hensiktsmessige mål og parametere vil etter Riksrevisjonens vurdering kunne være et viktig bidrag for å sikre at innsatsen mot organisert kriminalitet fanges opp.

Riksrevisjonen har merket seg at samarbeidet mellom politidistriktene har blitt noe bedre. Det er også en liten nedgang i antall politidistrikter som mener at etterforskning og irettføring av organisert kriminalitet blir nedprioritert i forhold til andre prioriterte oppgaver i politiet. Samtidig viser Riksrevisjonens oppfølging at nær halvparten av politidistriktene fortsatt mener at samarbeidet i saker som dreier

seg om organisert kriminalitet, ikke er tilfredsstillende. Et flertall av politidistriktene peker på at de mangler incentiver for å samarbeide.

Riksrevisjonen mener at samarbeid mellom politidistriktene er avgjørende for en effektiv innsats mot organisert kriminalitet. Riksrevisjonen forutsetter derfor at departementet fortsetter å ha oppmerksomheten rettet mot tiltak som kan bedre samarbeidet mellom politidistriktene ytterligere.

Riksrevisjonen vil gjennom den årlige revisjonen følge utviklingen på området.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.2.7 Riksrevisjonens undersøkelse av skatteetatens kontroll av selvangivelser og grunnlagsdata – Dokument 3:11 (2009–2010)

1.2.7.1 INNLEDNING

Dokument 3:11 (2009–2010) Riksrevisjonens undersøkelse av skatteetatens kontroll av selvangivelser og grunnlagsdata ble sendt til Stortinget 12. august 2010. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling 16. november 2010, jf. Innst. 76 S (2010–2011). Saken ble behandlet av Stortinget 17. desember 2010.

1.2.7.2 RIKSREVISJONENS VURDERING

Finansdepartementet har i brev til Riksrevisjonen av 7. juni 2013 redegjort for status og iverksatte tiltak relatert til de forholdene som ble tatt opp av kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. 76 S (2010–2011).

Riksrevisjonen registrerer at det er satt i verk en rekke tiltak for å øke kvaliteten på grunnlagsdata, og at ressursbruken til ligning av næringsdrivende og selskaper har økt. Riksrevisjonen har også merket seg at det arbeides systematisk med kompetanseheving, etablering av landsdekkende rutiner og forenkling av regelverk for å sikre at saker blir behandlet riktig og ensartet.

Skatteetatens arbeid med å sikre korrekt fastsettelse av skatt berører samtlige skattytere i Norge og kan ha store økonomiske konsekvenser for den enkelte skattyter. Riksrevisjonen understreker derfor betydningen av at Finansdepartementet fortsatt følger opp skatteetatens arbeid på området.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.2.8 Riksrevisjonens undersøkelse av måloppnåelse og styring i jordbruket – Dokument 3:12 (2009–2010)

1.2.8.1 INNLEDNING

Dokument 3:12 (2009–2010) Riksrevisjonens undersøkelse av måloppnåelse og styring i jordbruket ble sendt til Stortinget 12. august 2010. Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 16.

november 2010, jf. Innst. 77 S (2010–2011). Stortinget behandlet saken 26. november 2010.

1.2.8.2 RIKSREVISJONENS VURDERING

Landbruks- og matdepartementet har i brev til Riksrevisjonen av 10. mai 2013 gjort rede for hvordan departementet har fulgt opp de forholdene som ble påpekt i Innst. 77 S (2010–2011).

Riksrevisjonen har merket seg at Landbruks- og matdepartementet har lagt fram Meld. St. 9 (2011–2012) om landbruks- og matpolitikken, og at denne gir grunnlag for en forbedret mål- og resultatstyring og også inneholder forslag med hensyn til å forenkle og målrette tilskuddsordninger og andre virkemidler på jordbruksområdet.

Riksrevisjonen ser positivt på at departementet arbeider løpende med å videreutvikle mål- og resultatstyringen, og at det kommer til uttrykk gjennom blant annet rapportering i henhold til ny målstruktur i Prop. 122 S (2011–2012) Jordbruksoppkjøret og forbedret resultatrapportering til Stortinget, jf. Prop. 1 S (2012–2013). Riksrevisjonen er også positiv til at departementet har iverksatt enkelte tiltak for å målrette og forenkle tilskuddsordningene. Riksrevisjonen registrerer dessuten at det er satt i verk en rekke tiltak for å forbedre kontrollsystemene i landbruket, og at departementet fortsatt prioriterer området høyt. Riksrevisjonen registrerer at det fremdeles er utfordringer på området.

Riksrevisjonen vil følge utviklingen på området gjennom den løpende revisjonen.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.2.9 *Riksrevisjonens undersøkelse av arbeidet med å sikre og tilgjengeliggjøre arkivene i kommunal sektor – Dokument 3:13 (2009–2010)*

1.2.9.1 INNLEDNING

Dokument 3:13 (2009–2010) Riksrevisjonens undersøkelse av arbeidet med å sikre og tilgjengeliggjøre arkivene i kommunal sektor ble sendt til Stortinget 8. september 2010. Kontroll- og konstitusjonskomiteen leverte sin innstilling 16. november 2010, jf. Innst. 78 S (2009–2010). Stortinget behandlet saken 26. november 2010.

1.2.9.2 RIKSREVISJONENS VURDERING

Kulturdepartementet har i brev til Riksrevisjonen av 15. mai 2013 gjort rede for status og iverksatte tiltak relatert til de forholdene som ble tatt opp i Innst. 78 S (2009–2010).

Riksrevisjonen registrerer at Kulturdepartementet har satt i verk en rekke tiltak for å styrke den stat-

lige oppfølgingen av kommunal arkivsektor. Riksrevisjonen har også merket seg Meld. St. 7 (2012–2013) Arkiv, som ble lagt fram av Kulturdepartementet for Stortinget i november 2012, og Innst. 243 S (2012–2013), der Stortinget i hovedsak gir sin tilslutning til meldingen.

Riksrevisjonen vurderer det som positivt at departementet har gjennomført flere tiltak for å styrke styringsdialogen med Arkivverket, og at disse tiltakene inkluderer tiltak for å bedre styringsinformasjonen om tilstanden i kommunal arkivsektor. Det vurderes også som positivt at Arkivverket har økt antallet tilsyn og tatt grep både for å bedre kvaliteten på tilsynsarbeidet og for å styrke rapporteringen fra dette arbeidet.

Riksrevisjonen vil framheve bruken av pålegg som et virkemiddel for å følge opp funn i de tilsynene som har blitt gjennomført. Mens Riksrevisjonens undersøkelse, jf. Dokument 3:13 (2009–2010), avdekket at dette virkemiddelet ikke ble benyttet, har det i 2012 vært gitt 623 pålegg overfor kommunal arkivsektor. Riksrevisjonen vurderer dette som en markant forbedring i den statlige oppfølgingen av arkivarbeidet i kommunal arkivsektor.

Riksrevisjonen registrerer at det benyttes ulike virkemidler i veiledningsarbeidet overfor kommunal arkivsektor, og at aktiviteten også på dette punktet synes å være i et godt spor.

Riksrevisjonen har i tillegg merket seg arbeidet som pågår med å revidere bevarings- og kassasjonsreglene.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

1.3 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, Are Helseth og lederen Martin Kolberg, fra Høyre, Erik Skutle og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Kenneth Svendsen og Helge Thorheim, fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Venstre, Abid Q. Raja, fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, har merket seg at Riksrevisjonen omtaler oppfølging av 12 forvaltningsrevisjoner hvorav ni saker er avsluttet.

For flere av de avsluttede sakene har Riksrevisjonene lagt til grunn at det er gjort nødvendige endringer etter tre år, slik at sakene ikke følges opp igjen neste år. For noen av sakene som Riksrevisjonen har avsluttet, vil utviklingene bli fulgt gjennom den årlige revisjonen. Komiteen slutter seg til dette.

1.4 Riksrevisjonens undersøkning av korleis Miljøverndepartementet varetek sitt nasjonale ansvar for freda og verneverdige bygningar – Dokument nr. 3:9 (2008–2009)

1.4.1 Innledning

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere i hvilken grad Miljøverndepartementet ivaretar det nasjonale ansvaret for å sikre at fredede og verneverdige bygningar blir ivaretatt slik at de nasjonale målene på området nås.

Dokument nr. 3:9 (2008–2009) Riksrevisjonens undersøkning av korleis Miljøverndepartementet varetek det nasjonale ansvaret sitt for freda og verneverdige bygningar ble sendt til Stortinget 21. april 2009. Komiteen leverte sin innstilling 1. desember 2009, jf. Innst. 71 S (2009–2010). Stortinget behandlet saken 7. desember 2009.

I innstillingen viste kontroll- og konstitusjonskomiteen til at Miljøverndepartementet ikke har etablert, laget eller operasjonalisert noen resultatindikatorer som omhandler verneverdige bygningar, og at det øker sannsynligheten for at Stortingets tallfestede mål om å minimalisere tapet av verneverdige bygningar ikke vil bli realisert innen 2020. Komiteen mente at det var alvorlig at departementet ikke hadde satt i verk slike tiltak, og la til grunn at departementet prioriterer tiltak som gjør det mulig å nå målet.

Komiteen mente vidare at det er viktig at kulturminneforvaltningen får styrket og utviklet gode rapporteringssystemer for å få bedre oversikt over hvilke bygningar som er verneverdige, og hvordan tilstanden til disse bygningene er. Komiteen hadde også merket seg at Miljøverndepartementet etter Riksrevisjonens vurdering ikke i tilstrekkelig grad har operasjonalisert målet om at et representativt utvalg av bygningar skal sikres gjennom fredningar. Når det gjaldt spørsmålet om hvorvidt departementet har tilstrekkelig informasjon til i det heile å kunne vurdere om målet om å sikre et ordinært vedlikeholds nivå for fredede bygningar blir nådd, uttalte komiteen at den la til grunn at det blir satt i verk tiltak som bøter på dette problemet.

Komiteen var svært skeptisk til det som kommer fram om samiske kulturminner. Det finnes ingen oversikter over eller rutiner for å avdekke eller registrere samiske bygningar. Det finnes ingen opplysninger som er samlet og systematisert, som viser antallet samiske kulturminner som er satt i stand til et ordinært vedlikeholds nivå.

I tillegg var det uenighet mellom departementet, Riksantikvaren og Sametinget om hvordan kulturminneloven § 4 andre ledd skal forstås og brukes, blant annet når det gjelder hvilke samiske bygningar som kommer inn under lovens virkefelt. Komiteen forutsatte at departementet intensiverer arbeidet med

å etablere enighet om hvordan lovgrunnlaget skal forstås, og hva det skal gjelde.

Komiteen mente også at det er kritikkverdig at Miljøverndepartementet i liten grad har sikret informasjon om hvordan Sametinget forvalter midlene som Stortinget har bevilget til samiske kulturminner. Komiteen fant grunn til å minne om at Miljøverndepartementet er konstitusjonelt ansvarlig for Stortinget på dette feltet.

1.5 Miljøverndepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 22. mars 2013 Miljøverndepartementet om å redegjøre for status og iverksatte tiltak relatert til de forholdene som ble tatt opp i Innst. 71 S (2009–2010). Departementet svarte Riksrevisjonen i brev av 28. mai 2013.

Miljøverndepartementet viser til at departementet 26. april 2013 la fram Meld. St. 35 (2012–2013) Framtid med fotfeste – Kulturminnepolitikken, jf. Innst. 499 S (2012–2013). Ifølge departementet utgjør oppfølging av funn og risikofaktorer fra Dokument nr. 3:9 (2008–2009) en sentral del av meldingen. Stortinget behandlet saken 19. juni 2013.

1.5.1 De tre nasjonale målene

Miljøverndepartementet opplyser om at mål- og resultatstyringssystemet for de tre (nå fem) nasjonale målene er betydelig bedret, at det er under stadig utvikling, og at det er et godt grunnlag for måloppnåelse.

TAP AV VERNEVERDIGE BYGNINGER

Miljøverndepartementet viser til at målstrukturen ble gjennomgått og justert i 2010, og de tre nasjonale målene fra St.meld. nr. 16 (2004–2005) ble endret til fem. Hensikten var å få et klarere skille mellom automatisk fredede arkeologiske kulturminner, vedtaksfredede kulturminner og verneverdige kulturminner og kulturmiljøer. Departementet presiserer at ambisjonsnivået ikke er endret. Det ble samtidig utarbeidet nye indikatorer for målet i forbindelse med verneverdige bygningar. Departementet har etablert Kunnskapsløftet for kulturminneforvaltningen, hvor målet er å utvikle gode registre, rapporterings- og saksbehandlingsverktøy. Dette prosjektet er departementets hovedsatsing for å sikre en bedre oversikt over fredede og verneverdige kulturminner.

Miljøverndepartementet viser vidare til at departementet arbeider med å justere mål og indikatorer i forbindelse med kommende statsbudsjett. Ifølge departementet vil det bli foreslått endringer i målet om verneverdige kulturminner, siden det per 2013 ikke er mulig å måle og rapportere tapet av verneverdige kulturminner på en god og representativ måte.

EN REPRESENTATIV FREDNINGSMASSE

Miljøverndepartementet opplyser om at Riksantikvaren i 2010 startet arbeidet med å utarbeide en overordnet fredningsstrategi. Gjennomgangen av eldre fredninger og vurderingen av tilstanden til de fredede bygningene, sammen med utviklingen av Askeladden, er et viktig fundament for dette arbeidet. Første fase ble gjennomført i perioden 2011–2012. I 2012 fremmet alle fylkeskommunene forslag til hvilke kategorier av kulturminner som er underrepresentert i de respektive fylkene, vurdert ut fra fylkets historie, egenart og næringsgrunnlag. Materialet skal sammenstilles i 2013. Miljøverndepartementet vil videre arbeide med

- utarbeide tematiske planer for framtidige fredninger, blant annet for kulturminnene til nasjonale minoriteter og nyere innvandrergupper
- bidra til å etablere en mer eierorientert fredningspraksis og forvaltning
- sikre vern av underrepresenterte kulturminner som har nasjonal verdi
- vurdere behovet for å opprette nye bevaringsprogram
- etablere rutiner for gode, forutsigbare og effektive fredningsprosesser
- utarbeide en plan for prioriterte kulturmiljøfredninger fram mot 2020

ORDINÆRT VEDLIKEHOLDSNIVÅ

Ifølge Miljøverndepartementet er ambisjonsnivået om at alle fredede bygninger og anlegg skal ha ordinært vedlikeholdsnivå innen 2020, ikke senket.

Miljøverndepartementet opplyser at per januar 2012 hadde 49 prosent av de private fredede bygningene og anleggene et ordinært vedlikeholdsbehov. Andelen bygninger som har behov for store utbedringer, er 13 prosent, og andelen bygninger som har behov for moderate utbedringer, er 38 prosent. Dataene er hentet fra fire fylker og omfatter omtrent 30 prosent av bygningene i bevaringsprogrammet. Miljøverndepartementet presiserer at progresjonen har vært tilpasset de til enhver tid gjeldende budsjetttramene.

Miljøverndepartementet viser til at dersom arbeidet med å sette i stand private fredede bygninger og anlegg fortsetter i samme tempo som nå, vil departementet sannsynligvis innen 2020 ha klart å utbedre de bygningene som er i dårligst forfatning, og som har størst behov for utbedringer.

1.5.2 Fredede samiske bygninger

Miljøverndepartementet mener at oppfølging av utfordringene knyttet til automatisk fredede samiske bygninger og samisk kulturminneforvaltning er tatt

opp på bred front og i god dialog med Sametinget. Departementet viser videre til at det har vært dialog og møter mellom Riksantikvaren og Sametinget som blant annet har dannet grunnlaget for registreringsopplegget i delprosjektet Registrering av automatisk fredete samiske bygninger under Kunnskapsløftet for kulturminneforvaltningen. Riksantikvaren har bevilget midler til et forprosjekt knyttet til registrering av samiske bygninger. Det er et mål at de automatisk fredede samiske bygningene og deres tilstand skal være kartlagt innen 2017, og at det skal foreligge en plan for sikring, vedlikehold og istandsetting.

Ifølge Miljøverndepartementet har det siden 2011 blitt gitt øremerkede midler til å sette i stand fredede samiske bygninger. Midlene kommer i tillegg til Sametingets årlige tilskudd. I 2011 fikk 19 bygninger eller anlegg tilsagn om midler, og i 2012 ble det gitt 21 tilsagn. Ingen av istandsettingene var rapportert fullført per 31. desember 2012.

Miljøverndepartementet opplyser også at avklaringer knyttet til kulturminneloven § 4 andre ledd skal følges opp i den videre dialogen med Sametinget med bakgrunn i de erfaringene og resultatene som genereres gjennom delprosjektet Registrering av automatisk fredete samiske bygninger.

1.6 Kort om status på enkelte delområder

Riksrevisjonen har våren 2013 gjennomført intervjuer med Riksantikvaren og representanter for Sametinget for å kartlegge status og utvikling for de tre nasjonale målene og oppfølgingen av de automatisk fredede samiske bygningene.

1.6.1 De tre nasjonale målene

TAP AV VERNEVERDIGE BYGNINGER

Riksantikvaren opplyser at det er utfordrende å beregne tap av verneverdige bygninger siden det ikke finnes noen oversikt over omfanget av verneverdige bygninger på nasjonalt nivå. Ifølge Riksantikvaren er det derfor ikke mulig å rapportere om status og utvikling for målet om verneverdige bygninger.

Riksantikvaren mener at det fremdeles er utfordringer knyttet til det å sikre verneverdige kulturminner etter plan- og bygningsloven. Utfordringene dreier seg blant annet om at det er få kommuner som har oversikt over verneverdige kulturminner, og kommunene utarbeider i liten grad egne reguleringsplaner med hensynssoner for å sikre verneverdige kulturminner. Riksantikvaren peker videre på at kulturminnekompetansen i kommunene gjennomgående er mangelfull.

Ifølge Riksantikvaren er det fortsatt svakheter knyttet til fylkeskommunenes oppfølging av verneverdige bygninger. Det framheves at fylkeskommunene gjennomgående har få ressurser å bruke til å

ivareta verneverdige bygninger og veilede kommunene, og at området i relativ liten grad blir prioritert. Fylkeskommunen bruker videre i liten grad virkemidlene innsigelse og klage for å sikre verneverdige kulturminner i plan- og bygningssaker.

Riksantikvaren viser til at Kunnskapsløftet for kulturminneforvaltningen på lengre sikt vil sørge for at det nasjonale målet nås ved at alle kommuner har registrert verneverdige kulturminner, utarbeidet en kulturminneplan og sikret de verneverdige kulturminnene gjennom plan- og bygningsloven. Kunnskapsløftet startet i 2011 og vil vare fram til og med 2017.

EN REPRESENTATIV FREDNINGSMASSE

Riksantikvaren viser til at første del av fredningsstrategien er ferdigstilt, og her er det kartlagt hva som er fredet, og hva som mangler. Riksantikvaren opplyser om at direktoratet ikke lenger har nevneverdige restanser av midlertidige fredninger og igangsatte fredningssaker. Ifølge Riksantikvaren er det imidlertid flere fylkeskommuner som har restanser, og flere fylkeskommuner har et stort etterslep av midlertidige fredninger og igangsatte fredningsprosesser. Riksantikvaren finner det utfordrende at fylkeskommunene i liten grad prioriterer å ferdigstille de påbegynte vedtaksfredningene. Det er utfordringer knyttet til å få fylkeskommunene til å starte nye fredninger for slik å nå målet om en representativ fredningsmasse. Riksantikvaren mener det er usikkert i hvilken grad dette målet vil bli nådd.

ORDINÆRT VEDLIKEHOLDSNIVÅ

Riksantikvaren viser til at det er utfordringer knyttet til

- om fylkeskommunene og Riksantikvaren har tilstrekkelig kapasitet til å følge opp istandsettingsprosjektene
- tilgjengelig håndverkskompetanse
- økonomiske ressurser

Ifølge beregninger som Riksantikvaren legger til grunn, har andelen bygninger med ordinært vedlikeholds nivå økt med to prosent årlig. Riksantikvaren presiserer at beregningen ikke fanger opp forverret tilstand, og at den reelle fordelingen på tilstandsgrader derfor vil være noe dårligere enn det som beregningen viser.

1.6.2 *Fredede samiske bygninger*

Sametinget mener at samiske bygninger som er eldre enn hundre år, uansett skal defineres som automatisk fredede, mens Riksantikvaren signaliserer at dette må vurderes ut fra autentisitet og tilstand. Ifølge Sametinget er det dermed uklart om alle de automa-

tisk fredede samiske kulturminnene vil bli fredet på lik linje, eller om det vil være en ulik kategorisering basert på blant annet alder, representativitet og tilstand.

Sametinget viser til at Riksantikvaren i det praktiske kulturminnearbeidet i registreringsopplegget Registrering av automatisk fredete samiske bygninger støtter Sametingets forståelse av hva som defineres som automatisk fredete samiske kulturminner.

Både Riksantikvaren og Sametinget viser til at det er uavklart om alle automatisk fredede samiske bygninger skal settes i stand, eller om det bare skal være bygninger med høyest vern som skal settes i stand til et ordinært vedlikeholds nivå.

Riksantikvaren framhever videre at det vil ta flere år før målet vil være nådd for de samiske bygningene, siden det kun er et fåtall av de automatisk fredede samiske bygningene som er satt i stand til et ordinært vedlikeholds nivå.

1.7 **Riksrevisjonens vurdering**

Riksrevisjonen har merket seg at Miljøverndepartementet har arbeidet med å utvikle mål- og rapporteringssystemet for de tre nasjonale målene. Det er samtidig positivt at departementet har initiert Kunnskapsløftet for kulturminneforvaltningen for å utvikle gode registre, rapporterings- og saksbehandlingsverktøy for vernede og fredede bygninger. Det framgår samtidig at det fortsatt ikke er etablert et tilfredsstillende rapporteringssystem for målet om verneverdige bygninger, noe Riksrevisjonen mener øker sannsynligheten for at målet ikke vil bli realisert innen 2020.

Riksrevisjonen har videre merket seg at Riksantikvaren har gjennomført et arbeid med å kartlegge hva som er fredet, og hva som mangler, men at det er utfordringer knyttet til å få fylkeskommunene til å prioritere fredningsarbeidet. Dette kan etter Riksrevisjonens mening medføre at målet om et representativt utvalg vedtaksfredede bygninger innen 2020 ikke nås.

Riksrevisjonen registrerer at det ikke finnes noen oversikter over den totale tilstanden til fredede bygninger i privat eie. Dersom Riksantikvarens beregninger legges til grunn, vil det ta 25 år å sikre et ordinært vedlikeholds nivå, dersom andelen bygninger med ordinært vedlikeholds nivå fortsetter å øke med kun to prosent årlig. Da er det ikke tatt hensyn til at jo lenger bygninger må vente, jo mer vil bygningene forfalle. Riksrevisjonen finner det ikke sannsynlig at målet om et ordinært vedlikeholds nivå på fredede bygninger innen 2020 kan nås.

Riksrevisjonen ser det som positivt at det er igangsatt et arbeid med å kartlegge og registrere samiske bygninger, men konstaterer at det vil ta lang

tid før målet om at samiske fredede bygninger skal ha et ordinært vedlikeholds nivå, vil være realisert.

Riksrevisjonen har også merket seg at det fortsatt ikke er avklart hvordan kulturminnelovens bestemmelser om automatisk fredede kulturminner skal forstås og brukes. Etter Riksrevisjonens vurdering bør departementet prioritere dette spørsmålet i større grad.

Riksrevisjonen vil følge saken videre.

1.8 Komiteens merknader

Komiteen viser til Innst. 71 S (2009–2010), der komiteen utviste stor bekymring for hvordan det nasjonale ansvaret for fredete og verneverdige bygninger ble ivaretatt. Komiteen mente videre det var alvorlig at Miljøverndepartementets manglende oppfølging av verneverdige bygninger økte sannsynligheten for at Stortingets ønske om å minimalisere tapet av verneverdige bygninger innen 2020, ikke ville bli realisert.

Komiteen er tilfreds med at Riksrevisjonen i 2013 ba Miljøverndepartementet redegjøre for status og iverksatte tiltak relatert til forholdene som ble tatt opp i Innst. 71 S (2009–2010), og at Riksrevisjonen gjennomførte samtaler med Riksantikvaren og Sametinget om kartlegging av status og utvikling samt oppfølgingen av de automatisk fredede samiske bygningene.

Komiteen konstaterer at Miljøverndepartementet har arbeidet systematisk for å kunne nå målsettingen for 2020. Blant annet er det utviklet mål- og rapporteringssystemer og det er initiert et Kunnskapsløft for kulturminneforvaltning. Riksantikvaren har gjennomført en kartlegging av hva som er fredet og hva som mangler. Det er også igangsatt et arbeid med å kartlegge og registrere samiske bygninger. Komiteen er positiv til dette.

Samtidig registrerer komiteen at det ikke er etablert et rapporteringssystem for verneverdige bygninger, at fylkeskommunene i for liten grad prioriterer fredningsarbeid og at det vil ta lang tid før målet om ordinært vedlikeholds nivå på samiske fredede bygninger er realisert. Komiteen merker seg videre at det fortsatt ikke er avklart hvordan kulturminnelovens bestemmelser om automatisk fredete kulturminner skal forstås og brukes og at Riksrevisjonen mener departementet bør prioritere dette spørsmålet.

Komiteen er på denne bakgrunn tilfreds med at Riksrevisjonen vil følge saken videre.

1.9 Riksrevisjonens undersøkelse av Enova SFs drift og forvaltning – Dokument 3:6 (2009–2010)

1.9.1 Innledning

Formålet med undersøkelsen var å vurdere om Enova effektivt fremmer miljøvennlig omlegging av produksjon og forbruk av energi. Det ble gjort ved å analysere Enovas måloppnåelse, tilskuddsforvaltning, selskapsledelse og departementets eierstyring.

Dokument 3:6 (2009–2010) Riksrevisjonens undersøkelse av Enova SFs drifts og forvaltning ble overlevert Stortinget 15. april 2010. Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 1. juni, jf. Innst. 298 S (2009–2010). Saken ble behandlet i Stortinget 9. juni 2010.

Komiteen viste til at Stortingets vedtatte mål for fornybar energi relaterer seg til realiserte sluttresultater, og at det er fastslått at Enova gjennom sin virkemiddelbruk skulle utløse prosjekter som ga ny miljøvennlig energiproduksjon og energisparing tilsvarende 18 TWh/år, fra 2001 til utgangen av 2011. Komiteen viste videre til Riksrevisjonens påpekning om at det ville bli svært krevende å nå dette målet. Komiteen var også av den oppfatning at resultatrapporteringen var mangelfull. Ved Stortingets behandling av saken uttalte statsråden at Stortingets ønske om mer utdypende rapportering om Enovas sluttresultater ville bli fulgt opp.

Riksrevisjonen ba i brev av 11. april 2013 Olje- og energidepartementet om å redegjøre for hvilke endringer og tiltak som er iverksatt for å følge opp revisjonens funn og komiteens merknader. Departementets svar ble gitt i brev av 5. juni 2013. Riksrevisjonen har også gjennomgått relevante dokumenter og rapporter på området og dessuten stilt enkelte utdypende spørsmål til Enova. Enova besvarte spørsmålene i e-poster 14. og 16. august 2013.

1.10 Olje- og energidepartementets oppfølging

1.10.1 Ny avtale med nytt mål for energiresultater og utvidet mandat

Departementet viser i sin redegjørelse til at det er inngått ny avtale med Enova om forvaltningen av midlene fra Energifondet. Avtalen gjelder for fireårsperioden 2012–2015. I den nye avtalen er det satt resultatkrav som gjelder for hele avtaleperioden: «Fondsmidlene skal bidra til energi- og klimaresultater som samlet tilsvarer minimum 6 1/4 TWh innen utgangen av 2015.» I avtalens punkt 6 er det presisert at resultatmålet er et minimumskrav til energi- og klimaresultater fra prosjekter som har fått tilskudd fra Enova. Det betyr at resultatmålet ikke er veiledende, men noe Enova er forpliktet til å nå i løpet av avtaleperioden som strekker seg fra 1. januar 2012 til

31. desember 2015. Energi- og klimaresultatene skal være kontraktsfestede eller realiserte.

Den nye avtalen utvider Enovas mandat til også å inkludere utvikling av energi- og klimateknologi. Endringen reflekterer Stortingets vedtak i klimaforliket 2012 der Enova fikk ansvar for å forvalte regjeringens satsing på klimateknologi som har som mål å redusere klimagassutslipp og gi varige energibesparelser i industrien. Det presiseres at Enova skal kunne gi støtte til investeringer i fullskala produksjonslinjer. Samtidig reflekteres det i avtalen at Enovas ansvar for å utløse vindkraftprosjekter har falt bort som følge av at den felles norsk-svenske elsertifikatordningen trådte i kraft 1. januar 2012.

1.10.2 Resultatrapportering

Realiserte energiresultater ble første gang rapportert i Enovas resultatrapport for 2011, sammen med kontraktsfestede, slutt-rapporterte og kansellerte resultater. Departementet rapporterte resultatene til Stortinget i Prop. 1 S (2012–2013). Ifølge Olje- og energidepartementet er grunnen til at realisert resultat ikke er rapportert tidligere at Enovas virksomhet er langsiktig, og at det tar lang tid fra en prosjekteier kontraktsfester et energiresultat til resultatet er realisert i markedet.

Departementet understreker at Enova framover vil rapportere på kontraktsfestede, igangsatte, slutt-rapporterte og realiserte resultater i sin årlige resultat- og aktivitetsrapport, og at departementet også vil rapportere disse resultatene til Stortinget i de årlige budsjettproposisjonene. I avtalen for 2012–2015 er det stilt en rekke krav til Enovas årlige rapportering til departementet. I tillegg til å redegjøre for bruken av midlene fra Energifondet skal rapporten blant annet inneholde status for hvert hovedmål, en oversiktlig gjennomgang av resultater og aktiviteter med tilhørende kostnader og en særskilt vurdering av Energifondets utløsende effekt for realisering av prosjekter. I avtalen for 2012–2015 er det også spesifisert at kontroll av realiserte resultater fra prosjektene skal finne sted innen fem år etter at disse er satt i drift. Det skal også rapporteres om status for tidligere portefølje (2001–2011), og det er stilt krav til at Enova skal korrigere for utløpt levetid av resultatene dersom det er relevant.

En gjennomgang av Enovas resultatrapportering viser at rapporteringen har blitt mer omfattende. Samtidig har form og innhold variert noe fra år til år. Det er fortsatt kontraktsfestede resultater som tillegges mest vekt i rapporteringen, og det er disse som ligger til grunn for departementets og selskapets vurdering av måloppnåelse.

I avtalen er det også stilt krav til rapporteringssystem og database. Blant annet kreves det at systemet skal sikre at målte, registrerte, lagrede og rappor-

terte data for alle prosjekter er pålitelige, nøyaktige og relevante. Videre framgår det av avtalen at Enova skal ha en funksjonell database som raskt kan gi spesifikk informasjon om enkeltprosjekter eller grupper av prosjekter. Databasen skal legge til rette for systematisk oppfølging av prosjektene og den årlige rapporteringen om bruken av fondsmidlene. Enova opplyser at rapportering fra støttemottaker gjøres elektronisk via Enovas søknads- og rapporteringssenter, og at det er etablert gode backup-rutiner. Enova har utviklet frontsystemer for å kunne hente ut og vise data. Blant annet kan det ut fra ulike oppfølgingsbehov hentes ut rapporter på aggregert nivå for Enova, avdelingsnivå, områdenivå og prosjektnivå. Det er også etablert en SharePoint-løsning for uttrekk og visning av data for ulike rapporteringsformål. Enova har benyttet en ekstern part til å gjennomføre en rimelighetskontroll av rapporteringen. Enova omorganiserte sin virksomhet fra 1. januar 2013. Målet for omorganiseringen har blant annet vært å oppnå større oppmerksomhet på ajourhold og tettere prosjektoppfølgning, og i den nye organisasjonen er det dedikert egne ressurser til prosjektoppfølgning.

1.10.3 Styring og oppfølging av Enova

Departementet viser i sin redegjørelse til at det i etterkant av Riksrevisjonens undersøkelse har styrket den formelle dialogen med Enovas styre og administrasjon gjennom å etablere to faste, årlige kontaktpunkter mellom styret og den politiske ledelsen (eiermøter) og to faste, årlige kontaktpunkter mellom administrasjonen og departementet (kontaktmøter). I disse møtene blir departementet orientert om status for avtalen og Enovas arbeid knyttet til oppfølging av denne, inklusiv Enovas arbeid med risikostyring, budsjetter og prioriteringer kommende år, strategiarbeidet m.m. Departementet er derfor av den oppfatning at det har etablert en struktur med en tettere dialog med Enova, medregnet en mer systematisk oppfølging av resultater. I den nye avtalen er det også presisert at

«Hver av partene skal uten hensyn til det som ellers er fastsatt i avtalen, straks gi den annen part informasjon om forhold som er eller kan være av vesentlig betydning for gjennomføring av avtalen, vedtatte strategier og budsjetter eller som for øvrig vil være av vesentlig betydning for den annen part å kjenne til».

For øvrig viser departementet til at Enova som statsforetak er underlagt statsforetaksloven. Det følger av denne at det er Enovas styre og administrasjon som har ansvar for den daglige driften og utviklingen av foretaket, herunder ansvaret for å gjennomføre oppdraget gitt gjennom avtalen med departementet.

Det er derfor styret som er ansvarlig for at målene som er fastsatt i den nye avtalen, nås.

1.11 Status på området

1.11.1 Energiresultater for perioden 2001–2011

I Enovas rapportering for 2012 framkommer det at oppnådd kontraktsfestet energiresultat for perioden 2001–2011 ble 15,8 TWh/år, mot målet på 18 TWh/år. Av dette var sluttrapportert energiresultat på 9,0 TWh/år, mens prosjekter fra denne perioden med et kontraktsfestet resultat på rundt 6,8 TWh fortsatt var under gjennomføring. I 2012 ble prosjekter med et kontraktsfestet resultat på 0,75 TWh kansellert. Det største omfanget av nye kanselleringer kommer, ifølge Enova, ofte tre år etter at kontrakten er inngått.

I Prop. 1 S (2012–2013) og i Enovas resultatrapport for 2011 redegjøres det for årsakene til at målet ikke ble nådd. Det vises til at det spesielt i 2011 ble dårligere resultater enn forventet som følge av lavere prosjektilgang, nedgang i energiresultat per støttekrone og en vridning fra større til mindre prosjekter. Enova viser også til at det norske energimarkedet forventer lave priser på elektrisitet i lang tid framover, og at klimaengasjementet har falt i de senere år etter liten framgang i internasjonale klimaforhandlinger og fall i CO₂-kvoteprisene. Disse forholdene har, ifølge Enova, ført til at investeringsviljen har blitt sterkt redusert. Enova oppgir at de jobber kontinuerlig med å kartlegge og bearbeide barrierer for å motvirke trenden med høyere støttenivå.

Enova følger opp realiserte resultater for alle prosjekter som er sluttrapportert. Det gjøres ved at støttemottaker kontaktes tre år etter at Enova har mottatt sluttrapport. Realiserte resultater rapporteres via en nettportal. I 2011 gjennomgikk Enova prosjekter fra perioden 2001–2008, og i 2012 ble prosjekter som var sluttrapportert i 2009, samt enkelte eldre prosjekter, undersøkt. Det er tallfestet realiserte energiresultater for til sammen 442 prosjekter fra perioden 2001–2009. Tallene er basert på innrapportering fra enkeltprosjekter og på anslag. Samlet forventes det at de 442 prosjektene i et normalår oppnår omtrent tilsvarende realisert energiresultat (4 155 GWh/år) som det de har sluttrapportert (4 274 GWh/år). Det er forventet at det kan forekomme resultatsvingninger på -20 og +15 prosent. Om lag 60 prosent av prosjektene oppnådde et energiresultat som er likt med eller høyere enn det sluttrapporterte resultatet. Særlig vindkraftprosjekter og prosjekter innenfor biobrenselproduksjon oppnådde et lavere resultat, og støtten til begge disse områdene er avvirket.

1.11.2 Energiresultater for perioden 2012–2015

Avtalen for perioden 2012–2015 angir at Enova skal oppnå et kontraktsfestet minsteresultat på 6,25

TWh/år innen utgangen av 2015. Enova kontraktsfestet nærmere 1,61 TWh/år i 2012, justert for kanselleringer. Noen få prosjekter som ble kontraktsfestet i 2012, ble sluttrapportert samme år, tilsvarende 5 GWh/år.

1.11.3 Energifondet – inntekter og disponering

I forbindelse med Enovas utvidede mandat ble Fondet for klima, fornybar energi og energiomlegging etablert i 2012 med utgangspunkt i Grunnfondet. Fondskapitalen ble styrket med 10 mrd. kroner over statsbudsjettet for 2013, til 35 mrd. kroner. Fondet skal gradvis styrkes ytterligere til 50 mrd. kroner i perioden fram til 2016. Avkastningen fra de nye bevilgningene skal brukes til å finansiere klimateknologiseringen. I 2013 vil avkastningen fra fondet være anslagsvis 996 mill. kroner, hvilket utgjør omtrent halvparten av Energifondets inntekter. Energifondets inntekter fra påslag på nettariffen er noe redusert (fra om lag 780 mill. kroner i 2011 til anslagsvis 720 mill. kroner i 2013). Det skyldes vedtatte endringer i forskrift om innbetaling av påslag på nettariffen til Energifondet, som trådte i kraft 1. januar 2013.

Både i 2012 og i 2011 ble en forholdsvis stor andel av de disponible midlene overført til året etter – henholdsvis 41 og 35 prosent. Enova oppgir at overføring av midler til etterfølgende år skyldes en kombinasjon av krevende markedsforhold og styring fra Enovas side, og at de har midler til å gå inn i flere prosjekter når risikoviljen i markedet øker igjen og flere prosjekter kommer til behandling.

De økte finansielle rammene knyttet til Enovas utvidede mandat har først virkning fra år 2014. Enova oppgir at de fortløpende vurderer markedsforholdene og prosjektilgangen og arbeider målrettet for at de overførte midlene vil bli plassert i nye prosjekter i inneværende avtaleperiode.

1.11.4 Riksrevisjonens vurdering

Riksrevisjonen har merket seg at Enova nå rapporterer på kontraktsfestede, igangsatte, sluttrapporterte og realiserte resultater i sin årlige resultat- og aktivitetsrapport, og at departementet også vil rapportere disse resultatene til Stortinget i de årlige budsjettproposisjonene. Videre er det gjennom avtalen for perioden 2012–2015 tydeliggjort at resultatmålet er et minimumskrav, og det er stilt skjerpede krav til Enovas rapporteringssystem og database. Olje- og energidepartementet har også styrket oppfølgingen av Enova gjennom flere årlige møter.

Samtidig viser rapporteringen fra Enova at samlet kontraktsfestet resultat for perioden 2001–2011 ved utgangen av 2012 var 15,8 TWh/år, og det må fortsatt forventes et betydelig omfang av kanselleringer. Ut fra opparbeidet kunnskap om forholdet mel-

lom kontraktsfestede, slutt rapporterte og realiserte resultater for det enkelte prosjekt er det dermed klart at endelig realisert resultat vil bli vesentlig svakere enn de målene som Stortinget har satt. På bakgrunn av at det må forventes kanselleringer, må også årlig kontraktsfesting økes betydelig i årene som kommer, for å sikre at målet for perioden 2012–2015 nås. Enova har de siste årene overført en betydelig del av de disponible midlene til påfølgende år, og ut fra de generelle markedsforholdene er det usikkert når prosjekttilgangen eventuelt vil øke. Det er følgelig uklart om Enova har de nødvendige virkemidlene for å oppfylle Stortingets ambisjoner innen energiomlegging.

Riksrevisjonen vil følge saken videre.

1.12 Komiteens merknader

Komiteen er tilfreds med at Riksrevisjonen i brev av 11. april 2013 ba Olje- og energidepartementet redegjøre for hvilke endringer og tiltak som er iverksatt for å følge opp Riksrevisjonens tidligere funn og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader i Innst. 298 S (2009–2010) om Enova SFs drift og forvaltning.

Komiteen merker seg at mange av de uheldige forholdene som ble påpekt ved forrige behandling i Stortinget, nå er under kontroll og fungerer tilfredsstillende. Departementet har etter komiteens mening styrket oppfølgingen av Enova på en god måte.

Riksrevisjonen utviser tilfredshet med utviklingen, men påpeker samtidig at rapporteringen fra Enova viser at samlet kontraktsfestet resultat er lavere enn det burde ha vært for å nå målet som er satt for perioden 2012–2015. Enova på sin side viser til at det er flere faktorer som lavere priser på elektrisitet, fall i kvotepriser osv., som påvirker muligheten for å oppnå det målet Stortinget har satt.

Riksrevisjonen stiller på denne bakgrunn spørsmål om Enova har de nødvendige virkemidlene for å oppfylle Stortingets ambisjoner innen energiomlegging. Komiteen er enig med Riksrevisjonen og mener arbeidet med å gjennomgå Enovas virkemidler bør igangsettes snarest.

1.13 Riksrevisjonens undersøkelse om oppfølging av og kvalitet i private institusjoner innen tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengige – Dokument 3:7 (2009–2010)

1.13.1 Innledning

Formålet med Riksrevisjonens undersøkelse var å vurdere om Helse- og omsorgsdepartementet og de regionale helseforetakene har etablert et hensiktsmessig system for oppfølging av tilbudet ved private institusjoner innen tverrfaglig spesialisert behandling

for rusmiddelavhengige (TSB). Formålet var også å vurdere hvordan det avtalefestede private institusjonstilbudet sørger for at kravene til kvalitet i internkontrollen og individuell plan ivaretas.

Dokument 3:7 (2009–2010) Riksrevisjonens undersøkelse om oppfølging av og kvalitet i private institusjoner innen tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengige ble sendt til Stortinget 29. april 2010. Kontroll- og konstitusjonskomiteen avga sin innstilling 25. mai 2010, jf. Innst. 266 S (2009–2010). Stortinget behandlet saken 15. juni 2010.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen var enig med Riksrevisjonen i at det er viktig å skaffe til veie bedre styringsinformasjon slik at departementet på en bedre måte kan vurdere spesialisthelsetjenestens resultater og kvalitet innen TSB.

Det ble understreket at arbeidet med faglige retningslinjer og veiledere for TSB nå gis stor oppmerksomhet og følges opp løpende slik at disse er på plass snarest mulig.

Komiteen merket seg at de regionale helseforetakene ikke har noen systematisk gjennomgang av kvalitetssystemet ved private institusjoner innen TSB, herunder følger opp at institusjoner har fullgode systemer for internkontroll.

Samhandlingen mellom kommuner og institusjoner må bedres i planleggingen av ettervernet, da spesielt med hensyn til bolig og samarbeid med kommunale saksbehandlere om perioden etter behandlingen. Komiteen så at manglende samarbeid på slike viktige områder kan svekke effekten av behandlingen, og mener at forholdet må forbedres snarest.

Komiteen var opptatt av at det kan forskes mer på rusområdet, og mente det er viktig å forske på både hva rusmisbruk kan føre til, hvilke kostnader rusmisbruk påfører samfunnet totalt sett, og hvordan det er mulig å hjelpe rusavhengige personer. Komiteen mente for eksempel at det var behov for mer informasjon om hvilke behandlinger som fungerer bra.

1.14 Helse- og omsorgsdepartementets oppfølging

Riksrevisjonen ba i brev av 2. mai 2013 Helse- og omsorgsdepartementet redegjøre for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader. Departementets svar ble gitt i brev av 7. juni 2013.

Styringsinformasjon

Helse- og omsorgsdepartementet opplyser at Helsedirektoratet ved Samdata hvert år utgir rapporter om aktiviteten i hele spesialisthelsetjenesten, inklusiv tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengige (TSB). I disse rapportene framgår det nærmere statistikk over bemanning/årsverk, kapasitet og befolkningens bruk av TSB. For 2013 vil

Helsedirektoratet/Samdata på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet i tillegg foreta en nærmere sammenligning av kostnader og kvalitet innen TSB mellom sammenlignbare private og offentlige tjenester.

Helsedirektoratet arbeider dessuten med å utvikle egne kvalitetsindikatorer innen TSB, nettopp for å kunne sikre at tjenestene innen TSB blir av best mulig kvalitet, innen både offentlige og private institusjoner.

Faglige retningslinjer og veiledere for TSB

Departementet framhever at Helsedirektoratet har utgitt en rekke nasjonale retningslinjer og veiledere for både kommunale og statlige tjenester på rusfeltet. I løpet av 2014 vil Helsedirektoratet ha sluttført arbeidet med retningslinjer for alle deler av TSB.

Foretakenes oppfølging av systemer for internkontroll

Departementet opplyser at Helse Sør-Øst og Helse Nord nylig har gjennomført omfattende anskaffelsesprosesser innen TSB, og i løpet av 2014 vil også de øvrige to helseregionene gjennomføre betydelige anskaffelser innen samme område. I alle avtalene helseregionene inngår med private institusjoner, inngår også en nærmere omtale av systemer for rapportering og tilbakemelding til det regionale helseforetaket om aktivitets- og kvalitetsindikatorer.

Samhandling mellom kommuner og institusjoner i planleggingen av ettervernet

Departementet understreker at private institusjoner med avtale med de regionale helseforetakene har samarbeidet med hjemkommunen til den enkelte pasient ved utskrivning. Dette samarbeidet har ikke i tilstrekkelig grad vært systematisert og standardisert. Som oppfølging av samhandlingsreformen vil Helsedirektoratet i 2013 gå gjennom alle samarbeidsavtalene mellom kommunene og helseforetakene. Denne gjennomgangen vil kunne gi viktig informasjon om kvaliteten på disse avtalene og hvor det er behov for endringer.

Forskning på rusområdet

Nasjonale retningslinjer for alle deler av TSB, som vil være utarbeidet i løpet av 2014, legger til grunn all tilgjengelig forskning, kunnskap, erfaring og kompetanse på feltet. Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF) forsker i betydelig grad på behandling og behandlingseffekt innen TSB. Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) har en omfattende forskningsportefølje der også de samfunnsmessige konsekvensene ved rusmisbruk inngår. Videre har Nasjonalt kunnskapssenter for helsetje-

nestene (Kunnskapssenteret) gjennomført kunnskapsoppsummeringer på flere områder (som heroin-assistert rehabilitering og effekt av langtidsbehandling). I tillegg har alle de regionale helseforetakene også egen forskningsaktivitet på rusfeltet.

1.15 Riksrevisjonens vurdering

Etter Riksrevisjonens vurdering er det tatt flere initiativ for å styrke systemet for oppfølging av den tverrfaglige spesialiserte behandlingen av rusmiddelavhengige i private institusjoner. Riksrevisjonen merker seg imidlertid at de fleste tiltakene fremdeles er i startfasen, og at det er for tidlig å si om tiltakene har tilstrekkelig virkning.

Riksrevisjonens gjennomgang av årlig melding for 2012 viser at det i alle de regionale helseforetakene er rapportert at det er etablert behandlingsforbedrende tiltak for rettighetspasienter i samarbeid med kommunene i påvente av oppstart av behandling. Videre redegjør de regionale helseforetakene i årlig melding for 2012 at de følger sine private institusjoner ved å registrere antallet avbrutte behandlinger. Forebyggende tiltak for å redusere antallet avbrutte behandlinger er stilt som et kvalitetskrav i den nye anskaffelsen som ble gjennomført i 2012/2013 i Helse Nord.

Samtidig merker Riksrevisjonen seg at det ennå ikke foreligger kvalitetsindikatorer for TSB, men at Helsedirektoratet arbeider med å utvikle disse indikatorene. Helsedirektoratet har utviklet retningslinjer og veiledere på rusfeltet som legger til grunn tilgjengelig kunnskap og erfaring. Arbeidet med retningslinjer for alle deler av TSB skal etter planen være sluttført i løpet av 2014.

Riksrevisjonen ser positivt på at Helsedirektoratet i 2013 vil gjennomgå alle samarbeidsavtalene mellom kommunene og helseforetakene for å undersøke kvaliteten på disse avtalene og hvor det er behov for endringer. Riksrevisjonen forutsetter at gjennomgangen vil føre til endringsforslag der det er behov for det.

Riksrevisjonen vil følge saken videre.

1.16 Komiteens merknader

Komiteen er tilfreds med at Riksrevisjonen i brev av 2. mai 2013 ba Helse- og omsorgsdepartementet redegjøre for hvilke tiltak som er iverksatt for å følge opp komiteens merknader i Innst. 266 S (2009–2010) om oppfølging av tverrfaglig spesialisert behandling av rusmiddelavhengige i private institusjoner.

Komiteen understreker at anbudssystemet ikke er presist nok, og at langsiktige avtaler med krav til kvalitet bør være målet i fremtiden.

Helse- og omsorgsdepartementets svar viser at departementet arbeider med å oppfylle de krav og

påpekninger som ble gjort av Stortinget i forrige runde, både hva gjelder faglige retningslinjer, oppfølging av internkontroll, ettervern og forskning.

Komiteen mener at ettervern er svært avhengig av et godt kommunalt tilbud, der bostedstilbud og arbeidstilbud i dag er sentrale mangler.

Komiteen er tilfreds med at det er tatt flere initiativ for å styrke systemet for oppfølging av den tverrfaglige spesialiserte behandlingen av rusmiddelavhengige i private institusjoner, men har i likhet med Riksrevisjonen merket seg at de fleste tiltakene er i startfasen.

Komiteen er enig med Riksrevisjonen i at det er for tidlig å si om tiltakene har tilstrekkelig virk-

ning, og er tilfreds med at Riksrevisjonen vil følge saken videre.

2. Komiteens tilråding

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til dokumentet og råår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 3:1 (2013–2014) – om Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 25. februar 2014

Martin Kolberg

leder og ordfører

